

„Nem kell tökéletesnek tűnni, sem megpróbálni annak látszani!”

Mosolygós beszélgetés Kiss Adél képzőművésszel

Kiss Adél Gyulán született, román családban. Iskoláit szülővárosában végezte, majd Kolozsváron a Ioan Andreescu Művészeti Egyetemen szerzett diplomát. 2001-től önálló grafikusként és formatervezőként dolgozik. 1991 óta Romániában, Ausztriában, Albániában, Angliában, Marokkóban és Magyarországon szerepelt munkáival. 2013-ban négy önálló kiállítása volt.

– Gyula számodra, gondolom, a világ közepe... Így van ez?

– Szülővárosom. Egy olyan hely, ahova mindig hazamegyek, de jó onnan eljönni is. Hazamenni is, meg eljönni is jó. Más városokhoz képest is jobban felértékelődnek dolgok, ha az ember elmegy. Van viszonyítási alapja. Tizennyolc éves koromig ott éltem. Furcsa dolog ez, mert ahogy az ember öregszik, úgy értékei egyre inkább azt a környezetet is ahonnan indult. Gyula számomra a családot jelenti.

– Román családban születél, nőttél fel.

– Románnak vallom magam, annak ellenére, hogy már kiszakadtam abból a környezetből, de a lelkem mélyén most is az vagyok. Ebben az is segített, hogy sokféle emberrel, nemzetiséggel találkoztam, így velük szemben is erősödött, úgymond ez a státuszom. Gyulán volt román közösség, de voltak magyar barátok is. A családomban soha nem volt szempont az, hogy kinek milyen a nemzetisége. A szüleim nyitottak voltak mindenki felé. Én román iskolába jártam, de ott csak az órákon beszélünk románul, máskor nem. A családban sem. A mindennapi életben a románokat csak Kolozsváron kezdtem használni.

– Apai nagyszüleid szintén románok voltak. Biharban, Bedőn laktak.

– Gyerekkoromban szinte minden nyarat ott töltöttem. Az akkor szerzett élmények most is mind bennem vannak. Felnőttként nagyon örülök annak, hogy megismerhettem a falusi életet. Szegényebb lennék nélküle. Sokat játszottunk az unokatestvérekkel, „csináltuk a fesztivált”. Nagymama és Tusi volt otthon velünk. Még az illatokra, szagokra és hangokra is emlékezem. Például a frissen fejt tejére, az istállóéra, s arra, hogy Tata, amikor fejés után reggel és este vitte a tejet a csarnokba hogyan csoszogott a gumicsizmájával az ablak alatt.

– Készítettetek-e játékokat?

– Persze! Kukoricacsutkából. Teljesen lekopasztottuk, az a fehér elszáradt levél volt a baba szoknyája, a kukoricaszemeteket pedig úgy szedtük le a csutkáról,

hogy megmaradjon a szeme.

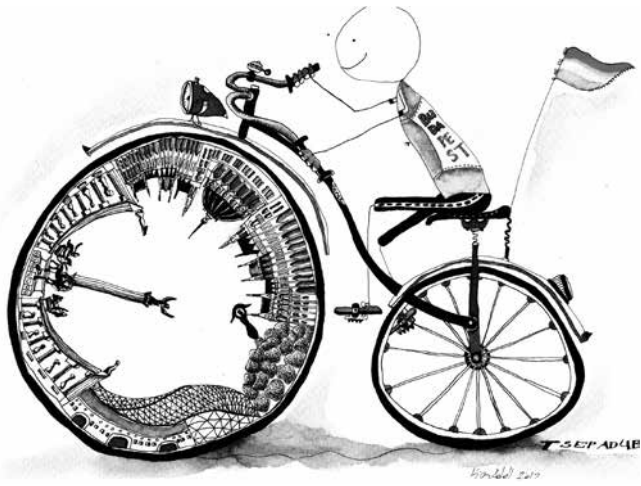
– A középiskola és Gyula után magyar állami ösztöndíjasként jött az egyetem és egy nagyváros, Kolozsvár.

– Nagyon jó légkör volt az Andreescu Egyetemen. Tízen voltunk a csoportban: öt nagybányai, egy kolozsvári, én Gyuláról, egy fiú Moldovából és egy székeslyudi fiú Brassóból. Persze mindenki arra hajtott, hogy a vizsga sikerüljön, de azért az is látszott, hogy sokféle vagyunk, sokféleképp gondolkozunk. Az emberi értékek egyformák voltak, és nagy volt az összetartás köztünk. Ez volt az első élethelyzet, amit a családomtól külön éltem meg: az ember szinte gyerekként elszakadva otthonról, egyszer csak belecsöppen a nagyvilágba. Az elején igen nehéz volt, mert nem nagyon tudtam a nyelvet, a végére viszont már egész jó lett. Megérte az erőfeszítés, mert sokat tanultam ott. Láttam, hogy például a nagybányai csoporttársaim – de nem csak ők, hanem egyáltalán Romániában – jobban értékelik a művészetet, azon belül is a kortárs képzőművészetet. Nem feltétlenül a képek árára gondolok. Valahogy másképp van helye a mindennapi életükben, egyfajta természetességgel.

– Budapesten formatervezőként és grafikusként dolgoztál, dolgozol.

– Az egyetem utáni években abból éltem, hogy sorozatban terveztem a tárgyakat a különféle szálloda berendezéstől kezdve a pici gyertyatartókig. Magyarországon sajnos nincs ipar, ahova formákat lehetne tervezni, így maradnak a családi vállalkozások, és amikor elkezdődött ez a gazdasági válság, felszabadult a kínai piac, rengeteg kínai árut hoztak be, amelyek egyre jobbak voltak. A hazai kézműves üzletek nem tudták velük felvenni a versenyt, sorra mentek csődbe, így megszűntek a megrendeléseim, de ez nekem kapóra is jött, mert válthattam. Az, amit jelenleg csinálok sokkal közelebb áll lelkemhez. Most rajzolom a képeimet. Volt egy „Szeretsz!” sorozatom, mellyel felkeltettem a galériák figyelmét. Ettől bátorságot kaptam és rajzol-

Műveiből legutóbb április 7-én nyílt kiállítás Budapesten, az OTP Székházában, melyet Hefkó Mihály nyitott meg.

tam egy „Budapest” sorozatot is. Ezek még több helyre jutottak el. Aztán lettek kiállításaim is, tavaly például négy önálló. Ezek közül a legutóbbi a fővárosi Lukács fürdőben volt január végéig látogatható. Budapest a „Lukácsban” – ez volt a címe. Tíz Budapest-grafikámat és egy, a fürdőhöz kötődő képemet állították ott ki.

– Azt írják rólad, hogy laza humorú vagy, hogy fekete tinta mártott iróniával rajzolsz. Egyik kiállításod címe pedig ez volt: „Őszi párlat”. Egyáltalán, hogy jut ilyen az eszedbe?

– Hát úgy, hogy... Én magam sem tudom. Hát csak úgy beugrik... Mert volt nyáron is egy kiállításom, aztán ősszel a következő. Egyszerűen csak összekapcsoltam, hogy ugye, ősszel főzik a pálinkát, akkor van a szezonja, és hát az én kiállításomnak is... Azért adtam egy ilyen humoros címet, mert reméltem, hogy így talán jobban bekúszik az emberek szívébe, amit csinálok, amit mondani akarok. Kíváncsibbak lehetnek így rám. Szeretem a közvetlenséget a rajzokban és a gondolkodásban is. Persze a humor nem azt jelenti, hogy felületessé lennék, vagy elnagyolt, mert rengeteg munka van ezekben a képekben. Pont ezt ellensúlyoznám. Amikor az ember rajzol, előre kigondolja a dolgokat, akkor nagyon oda teszi magát, de hogy ez ne tűnjön izzadszagúnak, azért kell a könnyedség, a közvetlenség, a humor. Hogy minden létszerű legyen.

– Ez a derű, mely sugárzik belőled, egyfajta apai örökség is lehet. A jókedv, az egészséges nevetés. Epp Oroján István (Rostand Cyrano szájába adott szavaival) jellemzett így a gyulai kiállításod megnyitóján: „magamat kicsúfolom, ha kell”.

– Igen, igen... Aranyos, de igaza van. Az ember úgy vállalja magát, ahogy van! Mert, hogy ezek emberi dolgok. Néha esendőnek tűnik az ember. Ez mindenestől hozzátartozik ehhez az „létszerű maszlaghoz”. Hogy nem kell tökéletesnek tűnni, sem megpróbálni annak látszani. Inkább ezek a tökéletlenségű dolgok keljenek, attól lesz valaki emberi. Ettől lesz vállalható: néha így, néha úgy.

– A rajzaid mintha gyerekesek lennének...

– Volt, aki azt mondta, hogy amit gyerekeknek készítek az felnőttek, amit meg felnőtteknek az gyerekes.

De az, hogy gyerekesnek tűnik, tulajdonképpen csak az őszinteség miatt van. Olyan tiszta érzések és gondolatok ezek. Lehet, hogy néha az emberek felnőttkorukra elfelejtik, hogy a világ nem olyan bonyolult, mint amilyennek időnként tűnik. Azt látom sokszor, hogy túl sok a köntörfalazás, a körítés, aztán meg elvesz a lényeg.

– Hatott rád valamilyen stílus? Láttál valakit, akinek a stílusa tetszik?

– A stílusok, azok nem. Olyan van, hogy egy-egy beszélgetés, zene, vagy gondolat hat, de hogy miként fogjam a ceruzát és hogyan húzzam, olyanok nincsenek. Látom azért, hogy vannak az enyémhez hasonló stílussal rajzoló emberek, de szerintem a stílus csaknem teljesen mindegy. Az fontos csak az, hogy ami létrejön, az igaz legyen.

– Vannak-e alkotásaidon esetleg nyomai, bizonyos jegyei a románságnak?

– A Gyuláról készített munkáimra rárajzoltam a román gimnáziumot, az ortodox templomot a Groza-parkból, az Eminescu utcai épületet... Fontosnak tartottam, hogy ezek legyenek rajta, mert nekem a gyerekkort is jelképezik és a város életéhez nagyon hozzátartoznak. Lehet aztán, hogy a román származású emberekben – bár nem tudom, hogy egyáltalán általánosítható ez – több a felszabadultság, a bátorság is talán... Ez szerintem bennük van és ezt magamon is észreveszem: vannak dolgok, amelyek mellett csak úgy elmegyek s vannak olyanok, amelyeket észreveszek, lázba hoznak, s kár lenne nélkülük élni. Lehet, hogy a latin vér jobban bennem van, mint egy német művészen. Az utóbbi időben többször voltam nemzetközi művésztelepeken, a bécsi székhelyű Art Ist alapítvány programjain. Minden évben karavánszerűen más-más országban dolgoztunk együtt. Tavaly például Salzburg környékén egy kis faluban, Werfenwengben voltunk. A világ minden részéről érkeznek alkotótársak, Koreától Hollandiáig, vagy Albániáig. Munkáinkat külön-külön, fából kellett elkészítsük. Én egy majdnem négyméteres facápát csináltam. Ott tapasztaltam, hogy van valamilyen sajátos különbség köztünk, annak ellenére, hogy azonos témákon dolgozunk.

– Gyárilag vagy ilyen?

– Mások vagyunk, mindenki más, de egyformán értékes. A másikban pont azt kell értékelni, ami miatt más. Másképp húzza a ceruzát, az ecsetet, vagy egyáltalán csak húzza, vagy csak odarakja.

– Kerestem a hazai palettán hasonló stílusban rajzókat. Látok valami hangulati hasonlóságot Sajdik Ferencsel...

– Az élet tele van véletlenekkel. A Sajdik család galériája kérte, hogy egy fesztiválra fessek nekik egy padot, egy másik alkalommal pedig résztvevője voltam egy általuk rendezett csoportos kiállításnak. Képet vettek és rendeltek is tőlem. Nagyon megtisztelő!

Kimpián Péter